

Пуляк Ольга 

кандидат педагогічних наук, доцент,
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка,
Донецький державний університет внутрішніх справ,
м. Кропивницький, Україна
olapuliak@gmail.com

Плахотнюк Діана,
курсантка,
Донецький державний університет внутрішніх справ,
м. Кропивницький, Україна
dianaplahotnuk28@gmail.com

Долінський Євген,
курсант,
Донецький державний університет внутрішніх справ,
м. Кропивницький, Україна
dolinskiyevgenii@gmail.com

ШЛЯХИ СПІВПРАЦІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ТА ОСВІТЯН У НАПРЯМУ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК БЕЗПЕКИ УЧНІВ

Анотація. У статті проаналізовано основні законодавчі акти України, які регламентують умови створення безпечного середовища в закладах освіти під час військового стану та у період відбудови. Зазначена роль працівників Національної поліції, освітян та інших структурних підрозділів щодо шляхів формування навичок безпеки учнів.

Ключові слова: компетентності безпеки, безпека закладу освіти.

Annotation: The article analyzes the main legislative acts of Ukraine, which regulate the conditions for creating a safe environment in educational institutions

during martial law and during the reconstruction period. The role of employees of the National Police, educators and other structural units regarding ways of forming pupils' safety skills is specified.

Key words: *security competence, security of the educational institution.*

Вступ. У період військових дій, а також довгий час після їх завершення, освітні установи в Україні будуть працювати, враховуючи нові вимоги до створення безпечного освітнього середовища. В сучасних реаліях в Україні, дотримання вимог безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в закладах освіти та формування навичок безпеки у здобувачів є пріоритетним завданням освітнього процесу [1 - 3]. У цьому питанні спільна робота педагогів та поліцейських є надзвичайно важливою.

Мета статті – розкрити шляхи співпраці поліцейських та освітян у напрямку формування навичок безпеки учнів.

Результати дослідження. Низка законодавчих актів регламентує умови створення безпечного середовища в закладах освіти та співпрацю різних міністерств в цьому напрямку. Зокрема, *Концепція безпеки закладів освіти на 2023-2025 роки*, яка схвалена Кабінетом Міністрів України в квітні 2023 року, зазначає, що «забезпечення в установленому порядку охорони закладів освіти із залученням поліції охорони, встановлення у закладах освіти комплексу тривожної сигналізації з підключенням до пунктів централізованого спостереження та реагування, встановлення стаціонарних металодетекторів, облаштування необхідних огорож та здійснення інших інфраструктурних заходів щодо організації безпеки закладів освіти...», «...посилення поліцейської присутності у закладах освіти з наданням ефективних поліцейських послуг щодо недопущення вчинення правопорушень учасниками освітнього процесу та стосовно них» [6].

Також в Україні запроваджено обов'язкове підвищення рівня професійної підготовки, обізнаності та готовності до роботи вчителів, науково-педагогічних працівників та інших співробітників освітніх установ з питань безпеки,

основних психологічних втручань, принципів психологічної самопомоги, а також знання прав, свобод та обов'язків громадянина, а виконавцями визначено МОН та Національну поліцію [6].

Згідно з *Концепцією безпеки закладів освіти* виконавцям доручено здійснити:

- зміцнення присутності поліції в освітніх установах з метою надання ефективних поліцейських послуг для запобігання правопорушень серед учасників освітнього процесу;

- впровадження системи раннього виявлення та евакуації учасників освітнього процесу у випадку атаки, загрози нападу на освітню установу або іншої потенційної небезпеки.

Згідно з Декларацією про безпеку шкіл, Національна поліція України та Міністерство освіти і науки вже розробили спільний наказ. Цей наказ, зокрема, включає процедуру дій освітян щодо раннього виявлення та евакуації у випадку атаки або загрози нападу на заклад, а також впровадження «паспорту безпеки» для освітнього закладу [4].

«Паспорт безпеки закладу освіти – накопичувальний довідково-інформаційний документ, в якому зазначається інформація про заклад освіти, актуальний стан забезпечення безпеки в закладі освіти, можливі негативні явища в його освітньому середовищі, фактори, що їх обумовлюють чи можуть обумовити їх виникнення» [5].

Цей документ включає: реалізацію алгоритму реагування на небезпечні ситуації, виявлення вибухонебезпечних та інших підозрілих об'єктів у приміщенні освітнього закладу; перетворення психологічної служби освітньої системи та психологічного супроводу з урахуванням впливу військової агресії на учасників освітнього процесу; вдосконалення законодавчої бази у сфері громадської безпеки з метою збільшення ефективності запобігання та недопущення правопорушень у освітніх установах.

Концепція передбачає проведення спільних дій для розвитку навичок безпеки учасників освітнього процесу. Це включає організацію систематичного

навчання діям у надзвичайних ситуаціях; перегляд та оновлення освітніх програм з питань безпеки життєдіяльності, цивільного захисту, домедичної допомоги, прав, свобод та обов'язків громадянина. В освітній процес будуть включені програми, спрямовані на формування у студентів правової поведінки, запобігання конфліктам та правопорушенням, набуття навичок безпечної поведінки в Інтернеті. Також передбачено обов'язкове підвищення кваліфікації вчителів та інших працівників освітнього закладу з питань безпеки, базових психологічних втручань, основ психологічної самопомоги та прав, свобод та обов'язків громадянина.

Згідно з Концепцією, обласні державні (військові) адміністрації, за участю органів місцевого самоврядування, мають придбати шкільні автобуси. Також передбачено залучення до співпраці підприємства, що працюють у транспортному секторі, для організації перевезення учнів та вчителів до школи та в зворотному напрямку.

Наказом МОН та МВС № 685/1013 [4] затверджено рекомендації щодо організації та підтримки роботи класів безпеки, де учні навчатимуться основ безпечної життєдіяльності. При створенні класів безпеки пропонується використовувати зональний підхід до організації навчального простору, забезпечуючи зручне та логічне розміщення таких зон:

- зона для перегляду відеоуроків та презентацій;
- зона пожежної безпеки;
- зона безпеки життєдіяльності;
- зона для надання першої медичної допомоги;
- зона для психологічного релаксу;
- ігрова зона.

Оснащення класів має відповідати рекомендаціям Примірного переліку обладнання для облаштування класів безпеки у закладах освіти та вимогам Санітарного регламенту. Технічне та методичне забезпечення може здійснюватися засновниками та/або керівниками закладів освіти, територіальними підрозділами Державної служби з надзвичайних ситуацій

України, Національної поліції України, закладами охорони здоров'я, підрозділами Збройних сил України, а також Товариством Червоного Хреста України.

Також рекомендовано використовувати наступне технічне обладнання: стенди з обпаленими предметами, магнітні та маркерні дошки, мобільні симулятори пожежної безпеки, різноманітні вогнегасники, протигази та інше.

Щодо методичного забезпечення безпекових занять, то можна використовувати різноманітну наочну агітацію, таку як: буклети, листівки, плакати; аудіо- та відеоролики, презентації; мультфільми; тематичні розмальовки; матеріали для творчих завдань (пластилін, ліпкове тісто) та інше.

Освітній процес в класах безпеки здійснюється в відповідності до типових освітніх програм, також і при реалізації наскрізних змістових ліній (екологічна безпека, громадянська відповідальність, здоров'я і безпека) та викладанні предметів соціальної і здоров'язбережувальної галузі, у тому числі «Захист України», «Здоров'я, безпека та добробут» та інших. Для проведення спільних занять і заходів рекомендується залучати Територіальні органи Державної служби з надзвичайних ситуацій, Національної поліції України, медичних працівників, представників територіальної оборони та інших підрозділів Збройних Сил України.

У 2023 році МВС ініціювало Експериментальний проєкт «Спеціаліст із безпеки в освітньому середовищі» [5]. Метою цього проєкту є запобігання, раннє виявлення, припинення та усунення можливих негативних явищ у закладі освіти шляхом запровадження та організації діяльності спеціаліста із безпеки в освітньому середовищі. Затверджено порядок реалізації експерименту, він триватиме до 31.05.2024, а його учасниками є МОН, Мінінфраструктури, Мінсоцполітики, Національна поліція, ДСНС та органи місцевого самоврядування Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Закарпатської, Запорізької, Житомирської, Івано-Франківської, Київської, Кіровоградської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Харківської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької та

Чернігівської областей.

«Спеціаліст із безпеки в освітньому середовищі – це працівник органу місцевого самоврядування, визначений відповідною комісією за результатами відбору, який пройшов спеціальне навчання (профільну підготовку строком до чотирьох тижнів на базі закладу вищої освіти зі специфічними умовами навчання)» [5]. Один або кілька освітніх закладів (але не більше чотирьох), де навчається до 1500 учнів, можуть бути призначені для спеціаліста. Йому доручаються функціональні обов'язки, спрямовані на запобігання та усунення негативних явищ безпосередньо в приміщенні освітнього закладу, на прилеглих територіях та/або по дорозі до (із) школи.

Ці явища можуть включати:

- булінг (цькування), жорстоке поводження з учнем,
- дискримінацію учня за будь-якою ознакою, приниження його честі та гідності;
- вживання учнем алкогольних напоїв, тютюнових виробів, інших психоактивних речовин, наявність у нього залежності від таких речовин чи іншого виду залежності;
- суїцидальна, девіантна, віктимна поведінка учня, вчинення ним правопорушення;
- втягнення учнів в протиправну діяльність, залучення їх до деструктивних молодіжних груп;
- неконтрольоване перебування сторонніх осіб, потрапляння предметів, виробів та речовин, вилучених з обігу (зброя, наркотичні засоби, психотропні речовини тощо), на територію або в приміщення закладу освіти;
- недостатнє розуміння педагогами та учнями прав і найкращих інтересів дитини, алгоритму дій при їх порушеннях;
- недостатнє розуміння учасниками освітнього процесу щодо дій при загрозі або виникненні надзвичайних ситуацій;
- наближеності закладу освіти до району, де застосовуються заходи по формуванню національної безпеки та оборони, району ведення бойових дій;

- незадовільний рівень дотримання пожежної безпеки в закладі та безпеки дорожнього руху біля закладу освіти;

- підвищення рівня криміногенної ситуації в районі розташування закладу освіти (насамперед збільшення кількості кримінальних правопорушень, потерпілими від яких є діти, тощо);

- контакти учнів з особами, інформацію про яких внесено до Єдиного реєстру осіб, засуджених за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи.

Спеціаліст проводить продуктивну роботу з учасниками взаємодії відповідно до їхньої компетенції - місцевими органами влади, територіальними відділеннями Національної поліції та ДСНС, керівництвом та іншими працівниками освітніх установ, органами батьківського самоврядування та громадськими об'єднаннями.

Він також збирає та вносить до «паспорту безпеки освітнього закладу» інформацію про: стан пожежної та техногенної безпеки в освітньому закладі; негативні явища в освітньому середовищі та/або причини і умови їх появи в рамках взаємодії з відповідним суб'єктом, з метою прийняття ним заходів реагування відповідно до законодавства; виявлення ознак порушення закону.

Висновки. Забезпечення виконання виконавцями, в тому числі педагогами та поліцейськими, завдань та заходів, передбачених Концепцією безпеки закладів освіти, реалізацією експерименту «Спеціаліст із безпеки в освітньому середовищі», наказу «Про затвердження Порядку раннього попередження та евакуації учасників освітнього процесу в разі нападу або ризику нападу на заклад освіти» та інших законодавчих актів, допоможе убезпечити учасників освітнього процесу від непередбачуваних подій, спричинених війною, та надасть можливість безперешкодної реалізації права на освіту та належні, безпечні і здорові умови навчання та викладання.

Список використаних джерел

1. Безпека закладу освіти: нові стратегічні напрями та інновації. *Сайт «На Урок»*. URL: <https://naurok.com.ua/post/bezpeka-zakladu-osviti-novi-strategichni-napryami-ta-innovaci> (дата звернення: 30.10.2023).
2. Гриневич Л. Освіта в часи кризи: приклади закордонного досвіду, які варто переосмислити для України. *Сайт «Нова українська школа»*. URL: <https://nus.org.ua/view/osvita-v-chasy-kryzy-pryklady-zakordonnogo-dosvidu-yaki-var-to-pereosmyslyty-dlya-ukrayiny/> (дата звернення: 30.10.2023).
3. Правила безпеки під час війни. Інформація для підлітків. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/media/18761/file/teenagers-safety-war-rules.pdf> (дата звернення: 30.10.2023).
4. Про затвердження Порядку раннього попередження та евакуації учасників освітнього процесу в разі нападу або ризику нападу на заклад освіти: Наказ Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України від 18.08.2023 № 685/1013. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE40639?an=1> (дата звернення: 30.10.2023).
5. Про реалізацію експериментального проекту «Спеціаліст із безпеки в освітньому середовищі»: Постанова Кабінету міністрів України від 15 серпня 2023 р. № 867. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/867-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.10.2023).
6. Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти: Розпорядження Кабінету міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 301-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 30.10.2023).